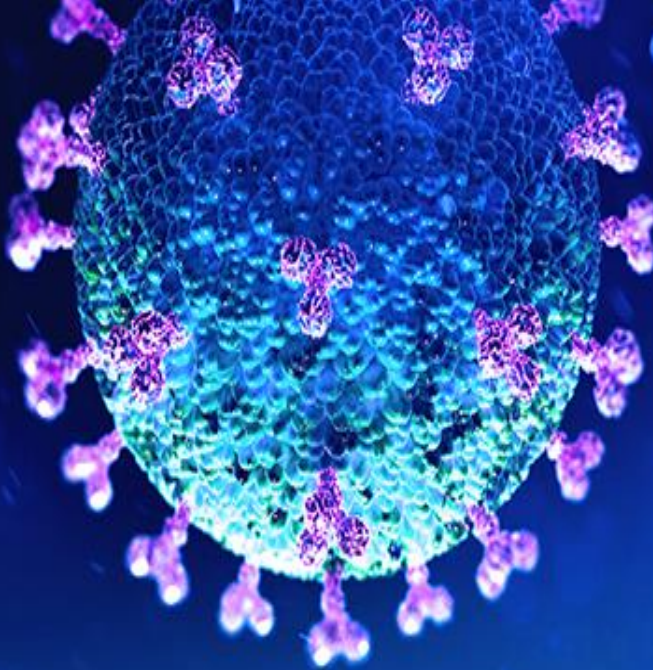

1882

KONYA TİCARET ODASI
KONYA CHAMBER OF COMMERCE

COVID-19 Salgınının Konya İş Âlemine Ekonomik ve Sosyal Etkileri Anketi Değerlendirme Raporu Konya-2020

Ekonomik Araştırmalar ve Proje Müdürlüğü
Gizem ERİM ÖZÇELİK

KONYA
Temmuz, 2020
www.kto.org.tr

İÇİNDEKİLER

GİRİŞ	3
DEMOGRAFİK DEĞİŞKENLER	5
Soru.1 Firmanızın Ölçeği Nedir?	5
Soru 2. Firmanız hangi sektörde faaliyet gösteriyor?	5
3. İşletmenizin faaliyet gösterdiği sektör “imalat” ise lütfen alt sektörünüzü belirtiniz.	6
SORULAR	7
4. COVID-19 salgını sürecinde aşağıdaki başlıklarda nasıl bir değişme yaşadınız?	7
5. Covid-19 salgını sürecinde aşağıdaki girdi maliyetlerinizde bir sıkıntı oldu mu?	8
6. Covid-19 salgını sürecinde firmanızın çalışma şekli nasıldı?	9
7. Salgın ile birlikte firmanızda hangi önlemleri uyguladınız/uyguluyorsunuz?	10
8. Salgın dolayısıyla ortaya çıkan yeni ihtiyaçların karşılanması için firmanızın bilişim altyapısı (internet, teknik donanım vb. özellikleri) yeterli oldu mu?	10
9. Firmanız internet üzerinden (online) ürün/hizmet satışı yapıyor mu?	11
10. Covid-19 sonrası dönemde dijitalleşmenin öne çıkması ile hangi başlıklarda eğitim, yazılım vb. satın almak istersiniz?	12
11. Covid-19 salgını sürecinde aşağıdaki sorunlar firmanızı ne düzeyde etkilemiştir?	12
12. İşletmenizde aşağıdaki kırılgan grupların hangileri çalışıyor ve bu grupların salgından etkilenme durumu nasıl?	13
13. Covid-19 salgını sürecinde aşağıdaki desteklerden hangisi veya hangilerine başvurduunuz?	14

COVID-19 Salgınının Konya İş Âlemine Ekonomik ve Sosyal Etkileri Anketi Değerlendirme Raporu

14. Firmanızı koronavirüs sürecinde en çok endişelendiren hususlar nelerdir?	14
15. Normalleşme ile birlikte aşağıdaki başlıklarda Covid-19 salgını dönemine göre nasıl bir değişim öngörüyorsunuz?.....	15
16. Covid-19 salgınına düşündüğünüzde, aşağıdaki unsurlara göre 2020 yılındaki öngörüleriniz nasıl olacaktır?	16
17. 2020 yılının ikinci yarısında Türkiye genelinde aşağıdaki başlıklara göre öngörünüz nasıl olacaktır?17	
18. Üyelerimizin sorun ve taleplerini Whatsapp, e-posta ve telefon ile topladığımız KTO Destek Hatlarından haberiniz var mı ve hiç sorun/talep bildirdiniz mi?	17
19. Odamız web sitesinde yer alan güncel ekonomik destek paketlerini, genelgeleri, Hıfzıssıhha Kurulu Kararlarını ve Valilik duyurularını takip ediyor musunuz?	18
20. Normalleşme döneminde Mevlâna Kalkınma Ajansından beklentileriniz nelerdir?	19
21. Covid sürecinin işinize/ sektörünüze olumlu/olumsuz etkileri ilgili neler söyleyebilirsiniz?.....	19
22. Firmanızın Koronavirüs için hükümetin aldığı ekonomik önlemler ile ilgili beklentileri nelerdir?21	
GENEL DEĞERLENDİRME VE SONUÇ	22

GİRİŞ

2019 yılının Aralık ayında Çin'in Hubei bölgesinin başkenti olan Vuhan'da ortaya çıkan COVID-19 pandemisi veya koronavirüs pandemisi, hızlı bir şekilde yayılarak Temmuz ayı itibarıyla 14,6 milyon kişiyi etkilemiş, 8,1 milyon kişi iyileşmiş ve 608 binden fazla kişinin ölümüne neden olmuştur. Dünyayı etkisi altına alan bu virüsten en çok sırasıyla; ABD, Brezilya, İspanya, İtalya, Fransa, Çin, Almanya, İngiltere etkilenmiştir.

Dünya genelinde vaka sayılarına bakıldığında Temmuz ayı itibarıyla 3.898.694 vaka sayısı ile Amerika Birleşik Devletleri başı çekmektedir. ABD sırasıyla; Brezilya (2.099.896), Hindistan (1.119.412), Rusya (777.486), Peru (353.590) takip etmektedir. Ülkemizde ise vaka sayısı 219.641 olarak gerçekleşmiştir.

Pandeminin üstesinden gelmek için tüm dünya farklı yöntemlerle virüsle mücadele etmeye çabalamaktadır. Bulaşıcılığı son derece yüksek olan Covid-19 virüsüne karşı alınan önlemler, temasın sınırlandırılması ve böylece bulaş riskinin önüne geçmeye yönelik benzer önlemler olarak karşımıza çıkmaktadır. Uluslararası uçuşların kaldırılması, şehirlerarası seyahat kısıtlamaları, sokağa çıkma yasakları, okulların kapatılarak eğitime online devam edilmesi, işyerlerinde dönüşümlü çalışma uygulamalarının getirilmesi gibi birçok uygulama, virüsten korunmaya yönelik alınan önlemlerden bazılarıdır. Devletlerin bu önlemleri almasının altındaki sebeplere baktığımızda hem sağlık sisteminin tüm topluma hizmet edebilir halde kalmasını sağlamak hem de salgının ekonomik etkilerini değerlendirerek en makul kararı vermeye çabalamak sayılabilir.

Virüsle birlikte ortaya çıkan belirsiz durum tüm dünyada maddi ve psikolojik travmaları beraberinde getirmiştir. Bulaşma hızı ve yayılma kapasitesi çok hızlı olan ve henüz bir tedavisi bulunmayan, taşıyıcı kimsenin kolaylıkla bilinemediği bir ortamda ekonomik ve sosyal anlamda normale dönüş de kolay olmamaktadır. Tüm bu riskler dahilinde alınan sosyal hayatı kısıtlamaya yönelik önlemler, ekonomik hayatın da önemli ölçüde yavaşlamasına sebep olmaktadır. Tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de alınan önlemlerden her sektör farklı derecede etkilenmiştir. Bazı sektörler bu etkileri en başından hissetmeye başlamışken bazıları ise ilerleyen süreçlerde bu etkilerden nasibini almıştır. Sosyal ve ekonomik anlamda hareketliliğin azalmasına bağlı yaşanan sıkıntıları ortadan kaldırmak için pandemi sürecinin kontrol altına alınması elzemdir. Pandemiden kaynaklı küresel bir ekonomik krizin ortasında olan dünyada, birçok ülke ekonomi politikalarını hızla değiştirmeye başlamıştır. Her ülke kendi ekonomisinin el verdiği ölçüde krizden etkilenen sektörlerle ve toplum kesimlerine yönelik destek programları açıklamaktadır.

Covid-19 pandemisinin gerek ülkemiz gerekse dünya ekonomisine etkilerinin yıkıcı olacağı bir gerçekliktir. Ülke ekonomilerinde önemli ölçüde daralma öngörüldürken, toparlanma çabalarının da sektörler ve şirketler bazında değişiklik göstereceği öngörülebilir bir beklentidir. Bir süreç olarak değerlendirilen Covid-19 pandemisine hazırlıklı giren ve doğru kararlar alarak yeni normale uyum sağlayan yapıların, süreci en iyi şekilde atlatabileceği düşünülmektedir.

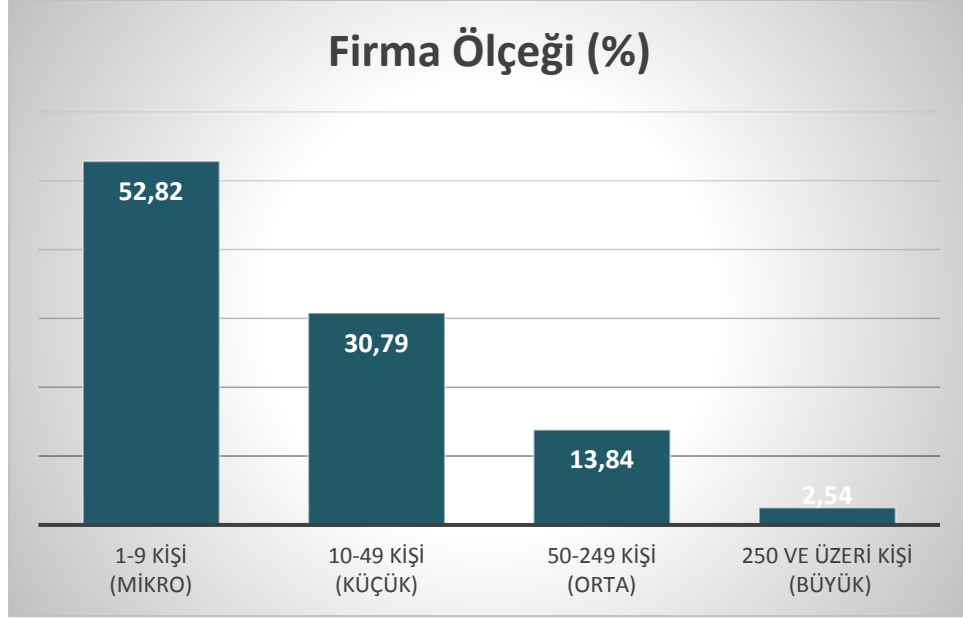
COVID-19 Salgınının Konya İş Âlemine Ekonomik ve Sosyal Etkileri Anketi Değerlendirme Raporu

Konya Ticaret Odası olarak Covid-19'un Konya ekonomisine, sektörlere ve işletmelere olan etkisini anlamak ve sürece üyelerimizin perspektifinden bakabilmek adına toplamda 354 firmaya online anket uygulanmıştır.

COVID-19 Salgınının Konya İş Âlemine Ekonomik ve Sosyal Etkileri Anketi Değerlendirme Raporu

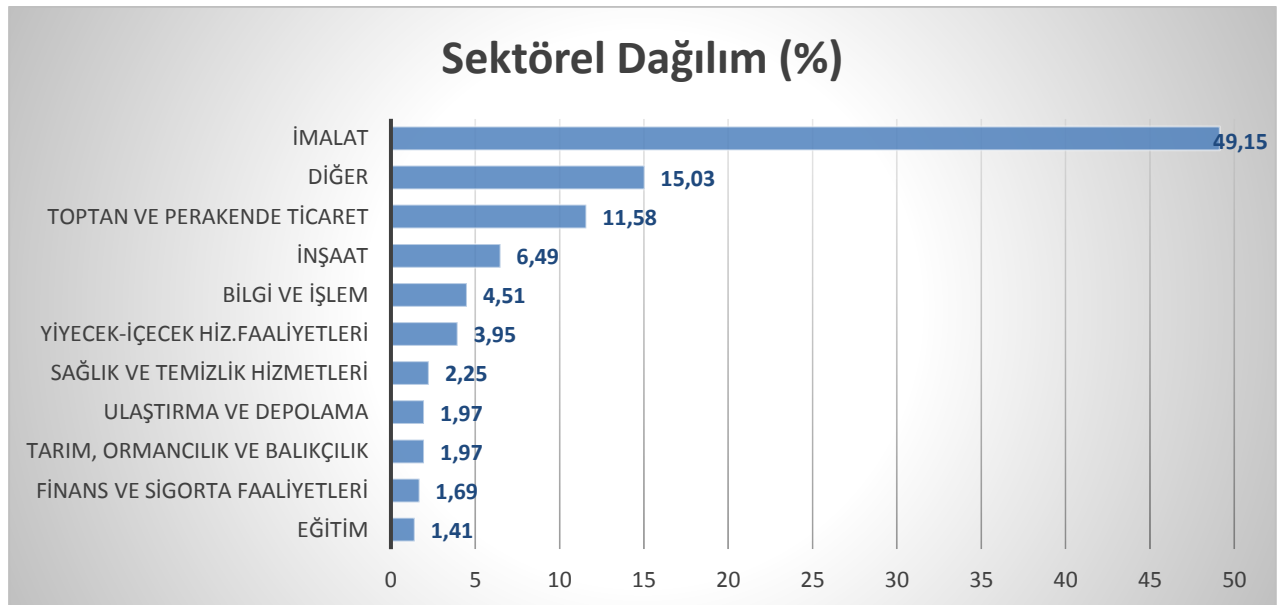
DEMOGRAFİK DEĞİŞKENLER

Soru.1 Firmanızın Ölçeği Nedir?

Ankete katılan firmalara “**Firmanızın ölçeği nedir?**” sorusu sorulmuştur. Firmaların; %**52,82**'si 1-9 kişi Mikro İşletme, %**30,79**'u 10-49 kişi Küçük İşletme, %**13,84**'ü 50-249 kişi Orta İşletme ve %**2,54**'ü 250 ve üzeri Büyük İşletme olduğunu belirtmiştir. Grafikten de görüleceği üzere ankete katılım gösteren işletmelerin büyük çoğunluğu (%**83,61**) mikro ve küçük işletme sınıflandırması içerisinde yer almaktadır.

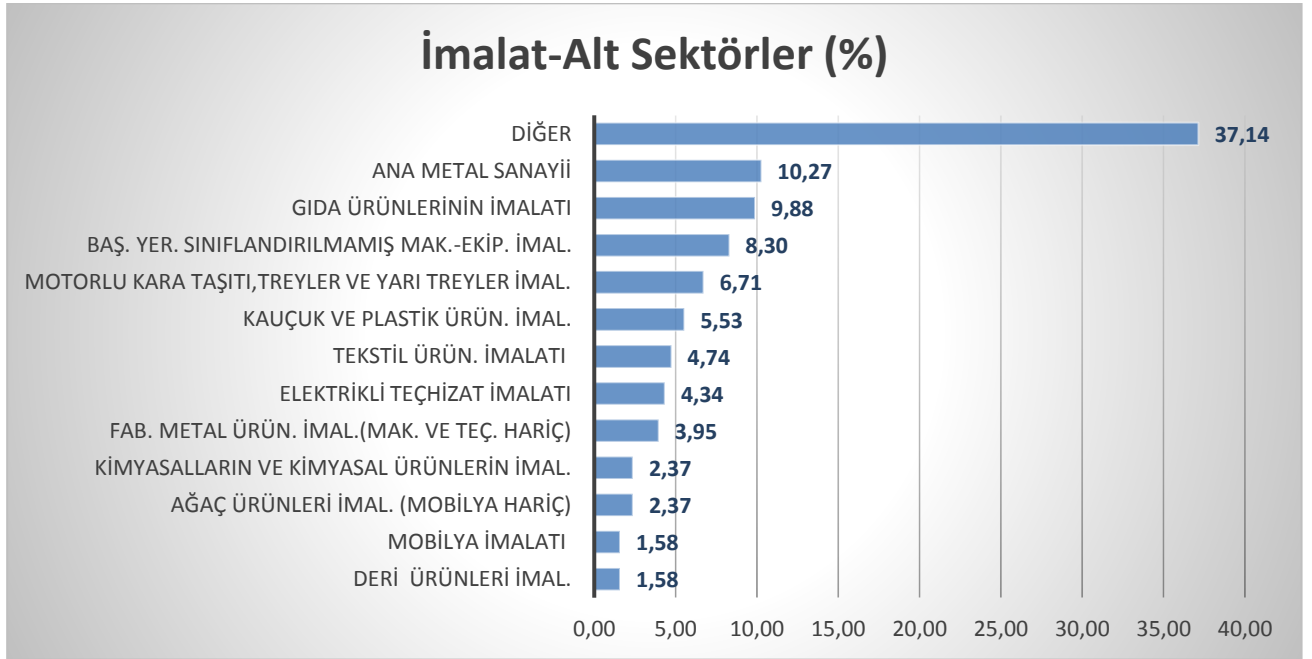
Soru 2. Firmanız hangi sektörde faaliyet gösteriyor?

COVID-19 Salgınının Konya İş Âlemine Ekonomik ve Sosyal Etkileri Anketi Değerlendirme Raporu

Ankete katılan firmalara “**Firmanız hangi sektörde faaliyet gösteriyor?**” sorusu yöneltilmiştir. Ankete katılan firmaların **%49,15** ile büyük çoğunluğu imalat sektöründe faaliyet gösterdiklerini belirtmişlerdir. İkinci sırada **%15,03** ile diğer sektörler ön plana çıkmaktadır. Sonrasında ise sırasıyla **%11,58** ile toptan ve perakende ticaret, **%6,49** ile inşaat sektörü, **%4,51** ile bilgi ve işlem sektörü, **%3,95** ile yiyecek ve içecek hizmeti faaliyetleri, **%2,25** ile sağlık ve temizlik hizmetleri, **%1,97** ile ulaştırma ve depolama faaliyetleri ile tarım, ormancılık ve balıkçılık sektörü, **%1,69** ile finans ve sigorta faaliyetleri, **%1,41** ile eğitim sektörü gelmektedir.

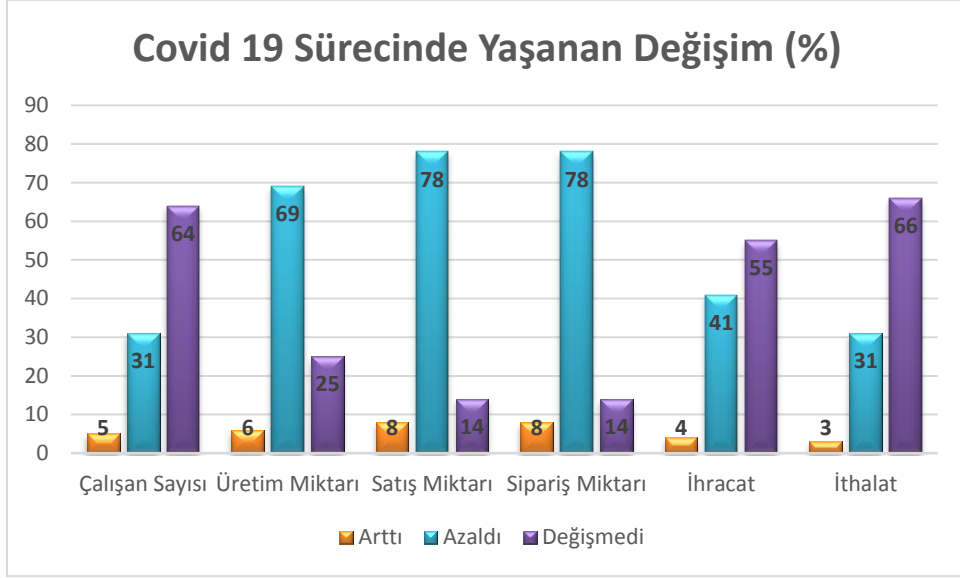
3. İşletmenizin faaliyet gösterdiği sektör “imalat” ise lütfen alt sektörünüzü belirtiniz.

İmalat sektöründe faaliyet gösteren firmaların alt sektörlerini belirlemek için “**İşletmenizin faaliyet gösterdiği sektör “imalat” ise lütfen alt sektörünüzü belirtiniz**” sorusu yöneltilmiştir. Ankete katılan firmaların alt sektörleri, Konya’da imalat sektöründe faaliyet gösteren alt sektör yoğunluğu ile uyumlu olması dikkat çekicidir. Ankete katılarak imalat sektöründe faaliyet gösteren firmaların büyük çoğunluğu olan **%37,14’ü** diğer seçeneğini işaretlemiştir. Grafikte gösterilen veriden hareketle alt sektör yoğunlukları sırasıyla; **%10,27** ile ana metal sanayi 2. sırada, **%9,88** ile gıda ürünlerinin imalatı 3. sırada, **%8,30** ile başka yerde sınıflandırılmamış makine ve ekipman 4. sırada yer almaktadır. Bunu takiben motorlu kara taşıtı, treyler ve yarı treyler imalatı, kauçuk ve plastik ürünlerin imalatı, tekstil ürünlerinin imalatı, elektrikli teçhizat imalatı, fabrikasyon metal ürünleri imalatı gelmektedir.

SORULAR

4. COVID-19 salgını sürecinde aşağıdaki başlıklarda nasıl bir değişme yaşadınız?

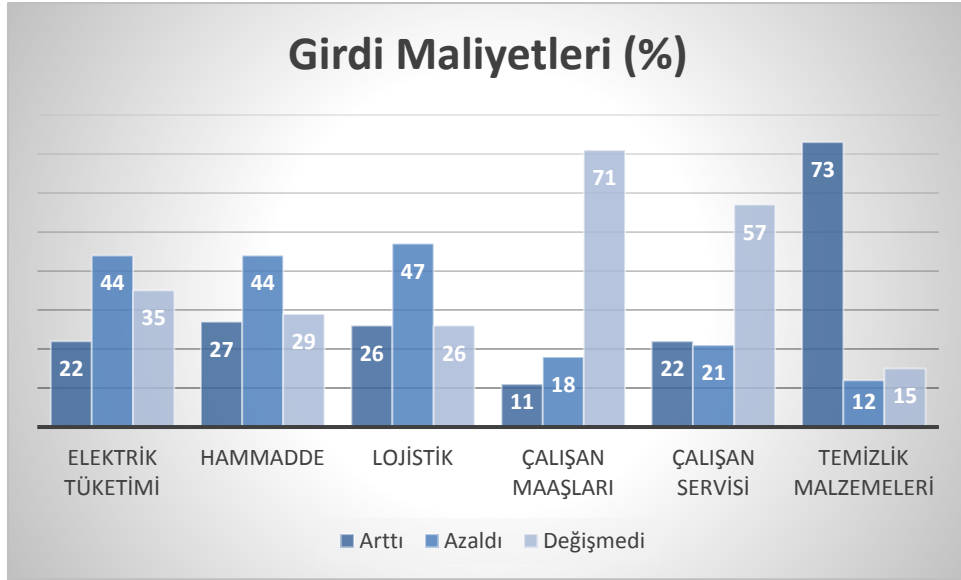

Sektörel çalışma dinamikleri ve salgının getirmiş olduğu ekonomik yavaşlama, firmaların normal dönemdeki işleyişini sekteye uğratmıştır. Firmalar hem faaliyetlerini sürdürebilmek hem de çalışanlarını bu olağanüstü duruma karşı koruyabilmek adına çeşitli önlemler almıştır. Bu önlemler sonucunda ve sürecin getirdiği zorluklar ile firmaların çalışan sayısında, üretim-satış-sipariş miktarlarında, ihracat ve ithalatında bazı değişimler yaşanmıştır. Covid-19'un getirmiş olduğu bu değişimin niteliğini daha iyi algılamak amacıyla ankete katılan firmalara **"COVID-19 salgını sürecinde aşağıdaki başlıklarda nasıl bir değişme yaşadınız?"** sorusu yöneltilmiştir. Grafikte de görüldüğü üzere farklı sektörlerden ankete katılan firmaların verdiği cevapların değerlendirmesi aşağıdaki gibidir:

- Çalışan sayısı bakımından firmaların **%64'ü** çalışan sayılarında bir değişimin olmadığını ifade ederken, **%31'i** sürecin çalışan sayısını azalttığını, **%5'i** ise çalışan sayılarının arttığını belirtmiştir.
- Ankete katılan firmaların üretim miktarlarıyla ilgili olarak verdiği cevaplara bakıldığında; **%69'u** üretim miktarının azaldığını, **%25'i** bir değişim yaşamadıklarını ve **%6'sı** artış yaşadıkları geri bildiriminde bulunmuştur.
- Kriz, firmaların satış miktarlarını da önemli ölçüde etkilemiştir. Çalışmaya katılan firmaların cevapları doğrultusunda satış miktarını değerlendirmek gerekirse; firmaların **%78'inin** satış miktarı azalmıştır. Firmaların **%14'ü** satış miktarıyla ilgili bir değişim yaşamazken **%8'inin** satış miktarında bir artış yaşanmıştır.
- Koronavirüs sürecinde alınan tedbirler neticesinde birçok firmanın üretimini durdurması sonucunda sipariş miktarında da önemli ölçüde azalma meydana gelmiştir. Buna göre firmaların büyük çoğunluğu (**%78'i**) sipariş miktarının azaldığını belirtirken, **%14'ü** bir değişim yaşamadıklarını belirtmiştir. Firmaların **%8'i** ise sipariş miktarlarının arttığını belirtmiştir.

- Pandemi sürecinde ihracat yapan firmaların ihracat pazarında önemli oranlarda daralmalar görülmüştür. Devletlerin aldığı önlemler ve kısıtlamalar tüm dünyada dış ticaret yapan firmaları zor durumda bırakmıştır. Bu kapsamda ankete katılan firmaların **%41'inin** ihracatında azalma yaşanmıştır. Firmaların **%55'i** ihracatla ilgili bir değişim yaşamazken, **%4'ünün** ihracatında yukarı yönlü bir gelişme yaşanmıştır.
- İhracata benzer şekilde ithalatta da bu süreçte benzer sıkıntılar dikkat çekmektedir. Çalışmaya katılan firmaların verdiği cevaplar doğrultusunda; dış ticaret yapan firmaların **%31'inin** ithalatlarında bir azalma yaşanmıştır. İthalatçı firmaların **%66'sı** bir değişim yaşamazken, **%3'ünün** ithalatında artış yaşanmıştır.

5. Covid-19 salgını sürecinde aşağıdaki girdi maliyetlerinizde bir sıkıntı oldu mu?

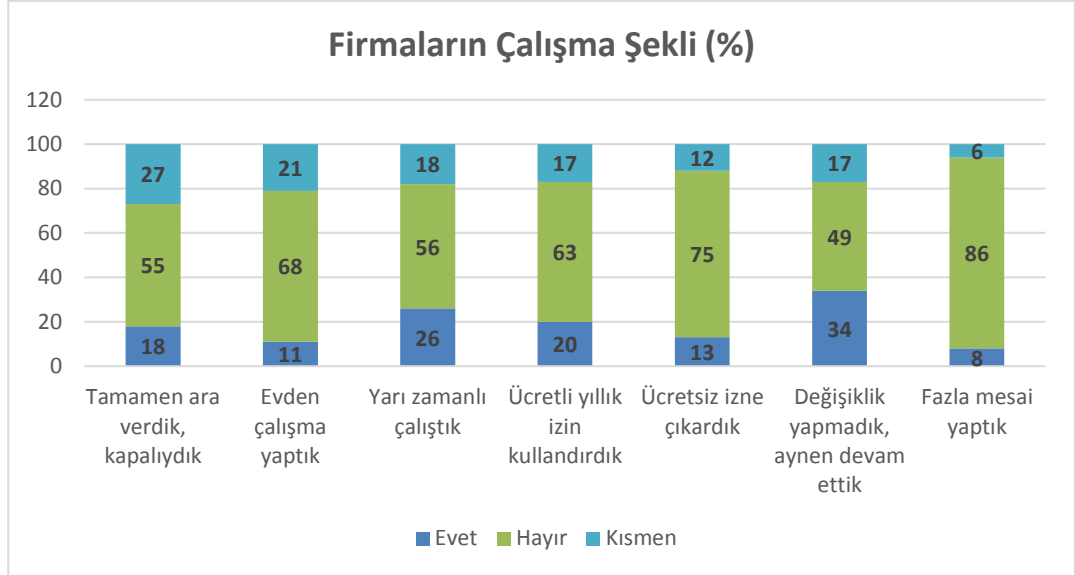
Ülkemizin temel ekonomik sorunlarından olan üretimde girdi maliyetlerinin yüksekliği Covid-19 sürecinde de üreticiyi zorlayan bir durum olarak karşımıza çıkmaktadır. İşletmelerin faaliyetlerini sürdürebilmeleri için temel gereksinimlerden olan **“elektrik tüketimi, hammadde, lojistik, çalışan maaşları, çalışan servisi, temizlik malzemeleri”** gibi girdilerde yaşanabilecek aksaklıklar temelde üretimin aksamamasının başlıca sebeplerinden biri olmaktadır. Pandemi sürecinin girdi maliyetleri üzerinde yarattığı etkiyi daha iyi algılamak için çalışmaya katılan firmalara **“Covid-19 salgını sürecinde aşağıdaki girdi maliyetlerinizde bir sıkıntı oldu mu?”** sorusu sorulmuştur. Yukarıdaki grafikte görüldüğü üzere anket katılımcılarının girdi maliyetleri ile ilgili değerlendirmelerine bakıldığında:

- Seçilmiş girdi maliyetleri ile ilgili firmaların **%44'ü** elektrik tüketiminin azaldığı, **%35'i** bir değişim yaşanmadığı ve **%22'si** elektrik tüketiminin arttığı cevabını vermiştir. Elektrik tüketimi ile ilgili ankete katılan firmaların vermiş olduğu bu cevaplar neticesinde elde ettiğimiz veriler, pandemi sürecinde üretimde önemli ölçüde düşüş olduğunu göstermektedir.

COVID-19 Salgınının Konya İş Âlemine Ekonomik ve Sosyal Etkileri Anketi Değerlendirme Raporu

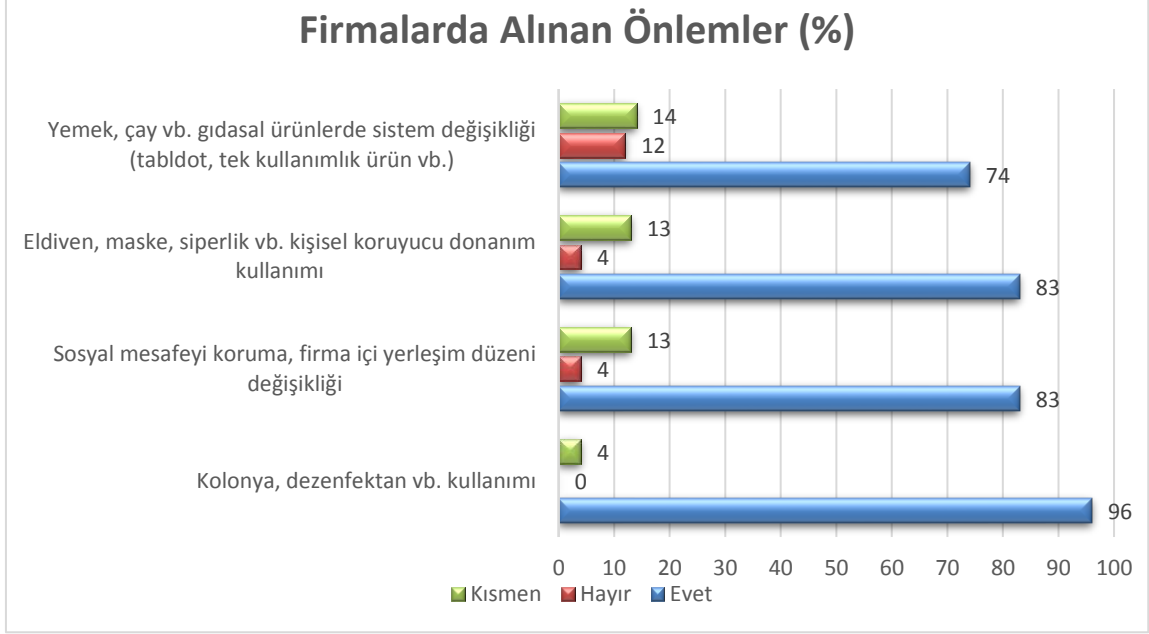
- Ankete katılan sektörlerin tamamı birarada incelendiğinde Covid-19'un hammaddeyle ilgili girdi maliyetlerinde **%44'lük** bir azalma gerçekleşmiştir. Bunun sebebi olarak pandemi sürecinde devletlerin getirdiği kısıtlamaların önemli bir payı olduğu düşünülmektedir.
- Hammadde ile benzer şekilde firmaların **%47'si** lojistikte, **%18'i** çalışan maaşlarında ve **%21'i** çalışan servislerinde bir azalış yaşamıştır. Ankete katılan firmaların cevaplarından hareketle özellikle lojistikte yaşanan böyle bir düşüş ihracatta yaşanan sıkıntılardan kaynaklı olabileceği yargısını güçlendirmektedir.
- Ankete katılan firmaların büyük çoğunluğu (**%73**) girdi maliyeti olarak temizlik malzemelerinde artış olduğu cevabını vermiştir. Koronavirüsle mücadele sürecinde firmaların vermiş olduğu bu cevap beklenen bir neticedir.

6. Covid-19 salgını sürecinde firmanızın çalışma şekli nasıldı?

Araştırmaya katılan firmalara “Covid-19 salgını sürecinde firmanızın çalışma şekli nasıldı?” sorusu sorulmuştur. Covid-19 sürecinde çalışma maliyetlerini iyileştirmek için alınan önlemlerin başında çalışanları ücretsiz izne çıkarmak, çalışma saatlerinin azaltılması ya da evden çalışma gibi uygulamalar aklı gelmektedir. Çalışma şekillerinin ölçüdüğü bu soruya firmalar her öncül için değerlendirme yapmıştır. Fakat verilen cevaplara bakıldığında firmaların **%18'i** iş süreçlerine tamamen ara vermiş; **%11'i** evden çalışma yaptıklarını, **%26'sı** yarı zamanlı çalıştıklarını, **%20'si** ücretli yıllık izin kullandıklarını, **%13'ü** ücretsiz izin kullandıklarını, **%34'ü** bir değişiklik yapmadıklarını ve son olarak **%8'i** fazla mesai yaptıklarını ifade etmiştir. Ankete katılan firmaların verdiği cevaplar neticesinde Covid-19'un ekonomik etkilerine karşı hazırlanmış olan ekonomi destek paketlerinin etkisinin olduğu söylenebilir.

7. Salgın ile birlikte firmanızda hangi önlemleri uyguladınız/uyguluyorsunuz?

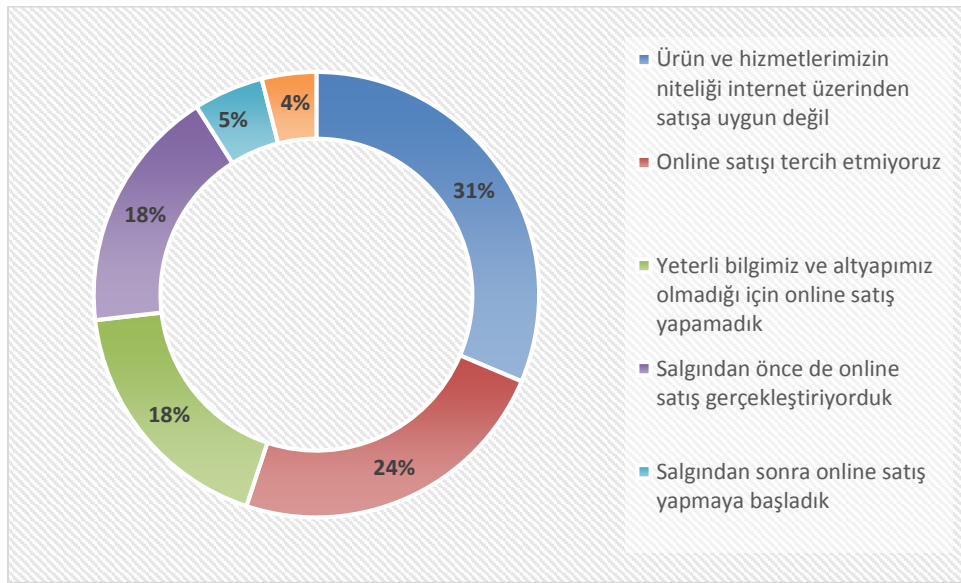
Sektörel çalışma dinamikleri ve pandeminin getirdiği ekonomik yavaşlama, firmaların çalışanlarını salgından korumak için aldığı önlemleri de şekillendirerek zorunlu hale getirmiştir. Bu kapsamda araştırmaya katılan firmalara “Salgın ile birlikte firmanızda hangi önlemleri uyguladınız/uyguluyorsunuz?” sorusu yöneltilmiştir. Firmaların %96’sı kolonya, dezenfektan vb. işyerlerinde kullanmaktadır. %83’ü sosyal mesafeyi koruma, firma içi yerleşim düzeni değişikliği; %83’ü eldiven, maske, siperlik vb. kişisel koruyucu donanım kullanımı; %74’ü ise yemek, çay vb. gıdasal ürünlerde sistem değişikliği gerçekleştirerek koronavirüsten korunmak için çeşitli önlemler aldıklarını belirtmiştir.

8. Salgın dolayısıyla ortaya çıkan yeni ihtiyaçların karşılanması için firmanızın bilişim altyapısı (internet, teknik donanım vb. özellikleri) yeterli oldu mu?

Ankete katılan firmalara “Salgın dolayısıyla ortaya çıkan yeni ihtiyaçların karşılanması için firmanızın bilişim altyapısı (internet, teknik donanım vb. özellikleri) yeterli oldu mu?” sorusu yöneltilmiştir. Firmaların %77’si bu soruya “evet” yanıtını vererek süreç içerisinde teknik donanım, bilişim altyapısı konularında çok fazla sorun yaşamadıklarını ifade etmiştir. Ankete katılan 354 kişiden 80’i (%23) firmalarının bilişim altyapılarının yeterli olmadığını belirtmiştir.

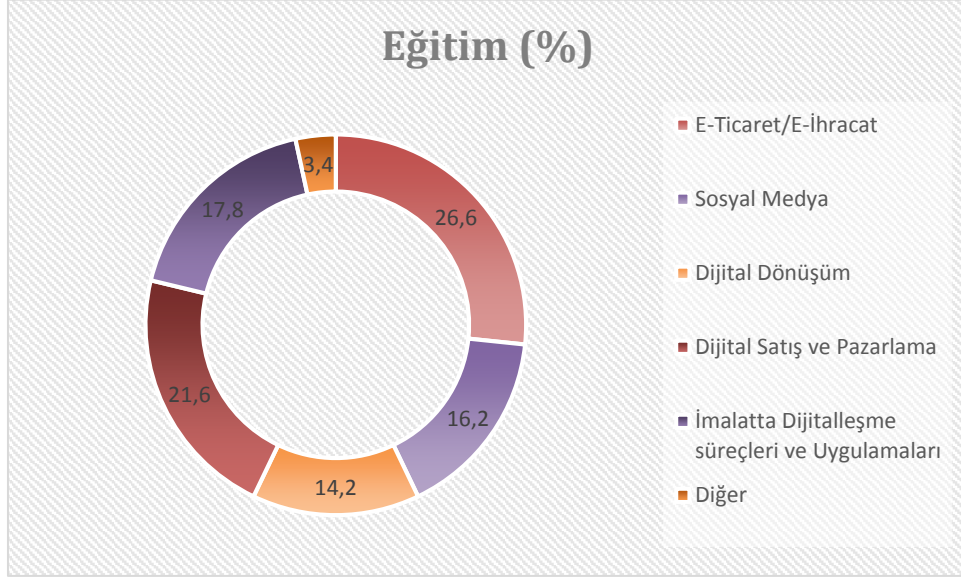
9. Firmanız internet üzerinden (online) ürün/hizmet satışı yapıyor mu?

Araştırmaya katılan firmalara “**Firmanız internet üzerinden (online) ürün/hizmet satışı yapıyor mu?**” sorusu sorulduğunda %31’i ürün ve hizmet niteliğinin internet üzerinden satışa uygun olmadığını, %23’ü online satışı tercih etmediklerini, %18’i yeterli bilgi ve altyapı olmadığı için online satış yapamadıklarını, %17’si salgından önce de online satış gerçekleştirdiklerini, %5’i ise salgından sonra online satış yapmaya başladıkları yönünde görüş bildirmiştir. Firmaların pandemi sürecinde online platformlarda satışa yönelmeleri beklenen bir gelişmeyken, yeterli bilgi ve altyapının olmamasından kaynaklı online satışı tercih etmeyen firma sayısı da azımsanmamalıdır. Buradan hareketle dijitalleşen dünyaya uyum sağlamak ve rekabette geride kalmamak için firmaların e-ticaret ve e-ihracat konularında kendilerini geliştirmeleri gerekmektedir.

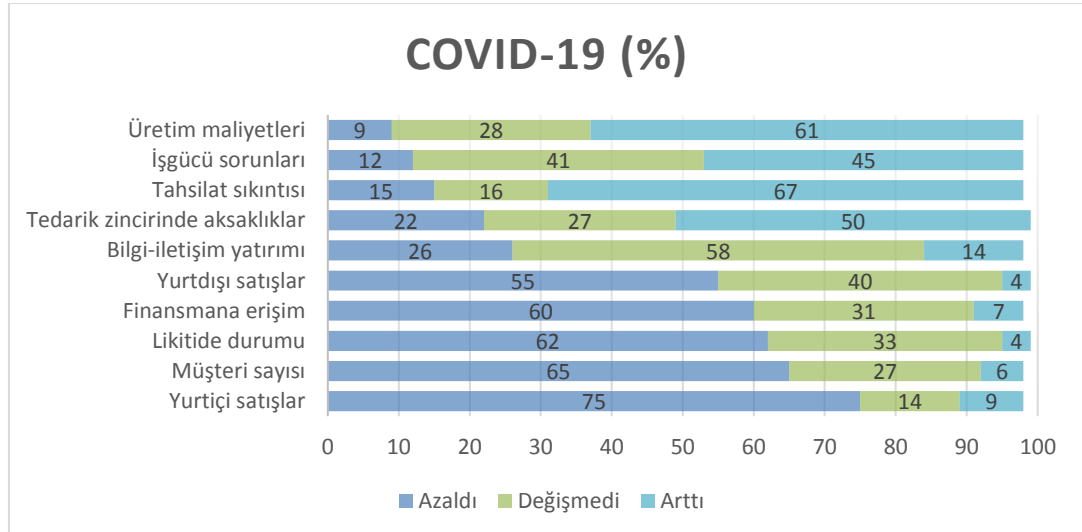
COVID-19 Salgınının Konya İş Âlemine Ekonomik ve Sosyal Etkileri Anketi Değerlendirme Raporu

10. Covid-19 sonrası dönemde dijitalleşmenin öne çıkması ile hangi başlıklarda eğitim, yazılım vb. satın almak istersiniz?

Covid-19 virüsünün getirdiği kriz ortamı göstermiştir ki medya, eğitim, finansal hizmetler başta olmak üzere krizi yönetebilme becerisinin geliştirilmesi noktasında sektörlerin gelişim ihtiyacı mevcuttur. Ankete katılan firmalara “Covid-19 sonrası dönemde dijitalleşmenin öne çıkması ile hangi başlıklarda eğitim, yazılım vb. satın almak istersiniz?” sorusu sorulmuştur. Firmaların %26,6’sı E-Ticaret/E-İhracat; %21,6’sı Dijital Satış ve Pazarlama; %17,8’i İmalatta Dijitalleşme Süreçleri ve Uygulamaları; %16,2’si Sosyal Medya; %14,2’si Dijital Dönüşüm konularında eğitim ve yazılım alma gereksinimi duyduklarını ifade etmiştir.

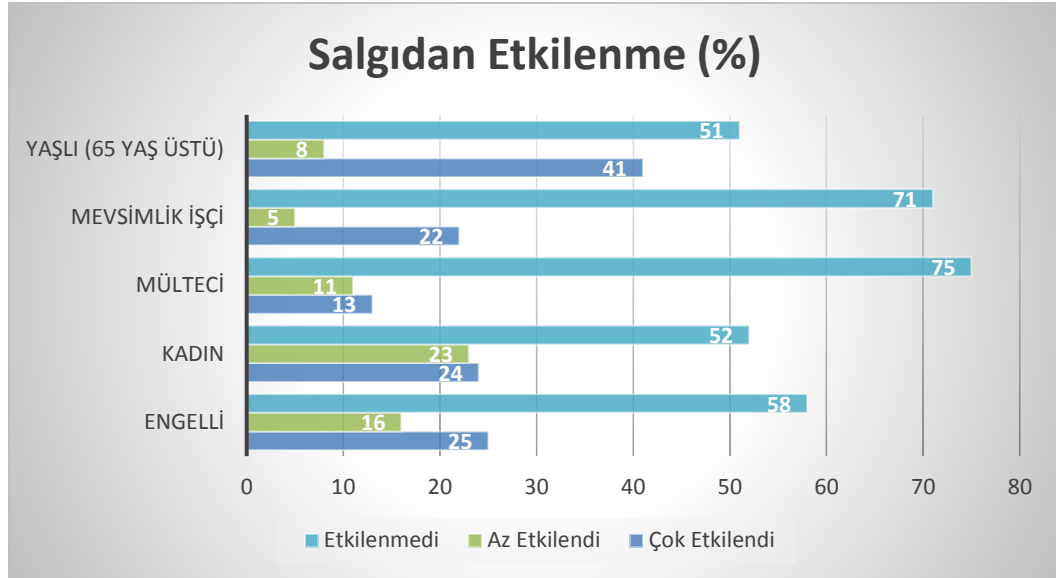
11. Covid-19 salgını sürecinde aşağıdaki sorunlar firmanızı ne düzeyde etkilemiştir?

COVID-19 Salgınının Konya İş Âlemine Ekonomik ve Sosyal Etkileri Anketi Değerlendirme Raporu

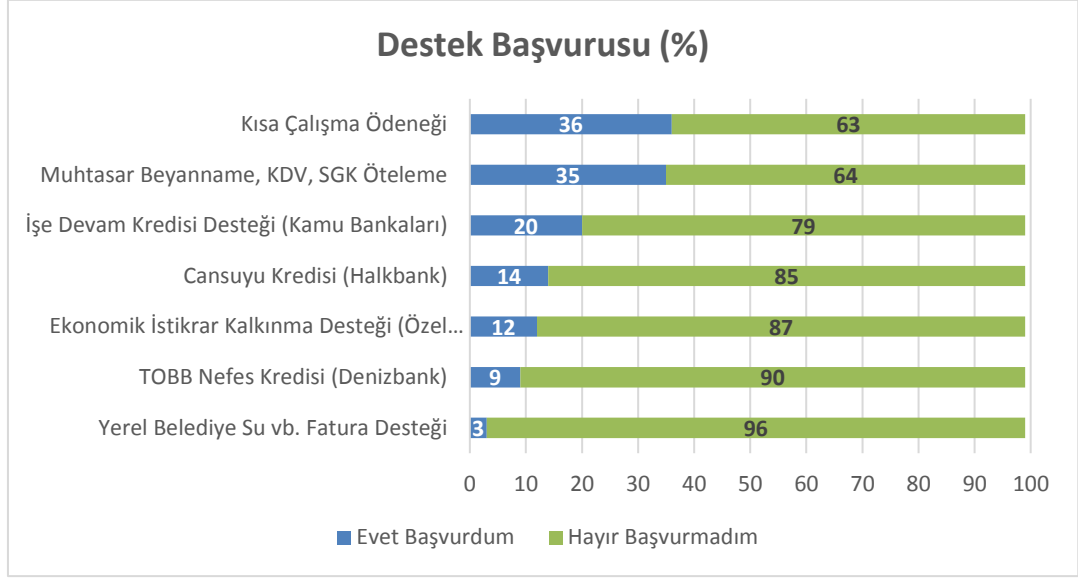
Ankete katılan firmalara Covid-19 salgını sürecinde yukarıdaki grafikte belirtilen sorunların firmalarını ne düzeyde etkilediği sorusu yöneltilmiştir. Verilen cevaplara göre Covid-19'un firmalar üzerinde yaptığı en büyük etkinin satışlarda düşüş, müşteri sayısında azalma, finansmana erişim ve likitide sıkıntısı olarak yansdığı görülmektedir. Anket katılımcılarının cevaplarına göre firmaların %75'i yurtiçi satışlarda düşüş; %65'i müşteri sayısında azalma; %62'si likitide sıkıntısı ve %60'ı finansmana erişimde sıkıntılar ile yüzleşmiştir. Diğer yandan firmaların %67'si bu dönemde tahsilat sıkıntısı yaşarken, %61'i üretim maliyetlerinde artış yaşamıştır. Ayrıca katılımcıların %50'si tedarik zincirinde aksaklıklar ile baş etmek zorunda kalmıştır.

12. İşletmenizde aşağıdaki kırılgan grupların hangileri çalışıyor ve bu grupların salgından etkilenme durumu nasıl?

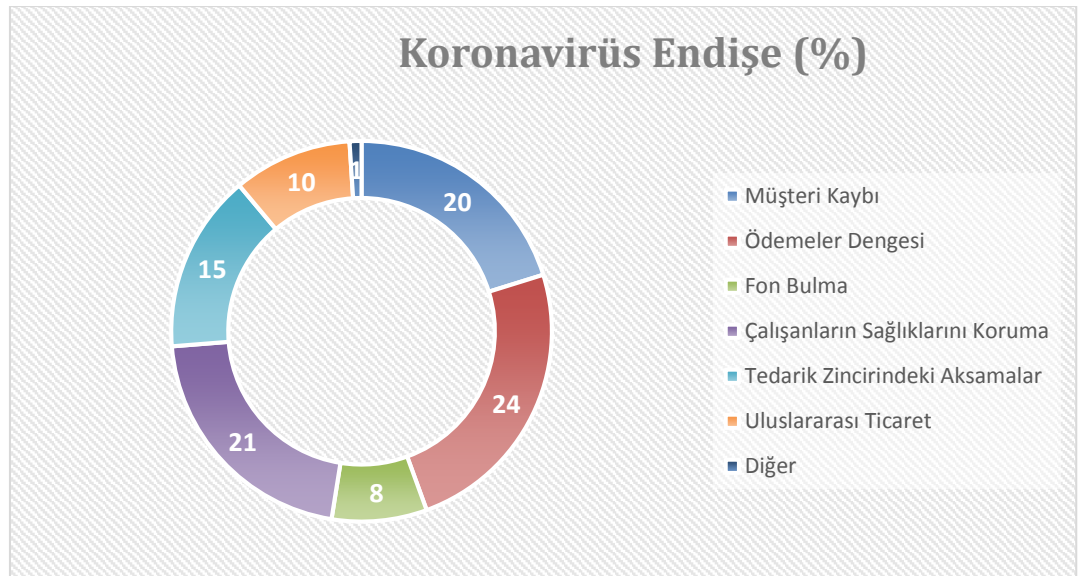
Araştırmaya katılan firmalara “İşletmenizde aşağıdaki kırılgan grupların hangileri çalışıyor ve bu grupların salgından etkilenme durumu nasıl?” sorusu sorulmuştur. Bu soruyu ankete katılan 194 kişi cevaplandırmış, 160 kişi ise boş bırakmıştır. Verilen cevaplar doğrultusunda Covid-19 sürecinden en çok etkilenen kırılgan grup 65 yaş üstü yaşlılar olmuştur. Soruya cevap veren firmalardan %75'i kırılgan grup içerisinde yer alan mültecilerin süreçten etkilenmediğini ifade etmiştir. Mevsimlik işçilerin de mültecilere benzer şekilde süreçten etkilenmedikleri firmalar tarafından ifade edilmiştir.

13. Covid-19 salgını sürecinde aşağıdaki desteklerden hangisi veya hangilerine başvurduunuz?

Covid-19'un ekonomik etkilerine karşı hazırlanmış olan ekonomi paketi, destekler, bankaların vermiş olduğu kredilerle ilgili ankete katılan firmaların başvuruları hakkında bilgi sahibi olmak için **"Covid-19 salgını sürecinde aşağıdaki desteklerden hangisi veya hangilerine başvurduunuz?"** sorusu sorulmuştur. Katılımcıların **%36'sı** kısa çalışma ödeneğine, **%35'i** muhtasar beyanname-KDV-SGK öteleme desteğine, **%20'si** işe devam kredisi desteğine başvurduklarını ifade etmiştir. Katılımcıların en az faydalandığı destekler ise; yerel belediye su vb. fatura desteği ve TOBB Nefes Kredisi desteği olmuştur.

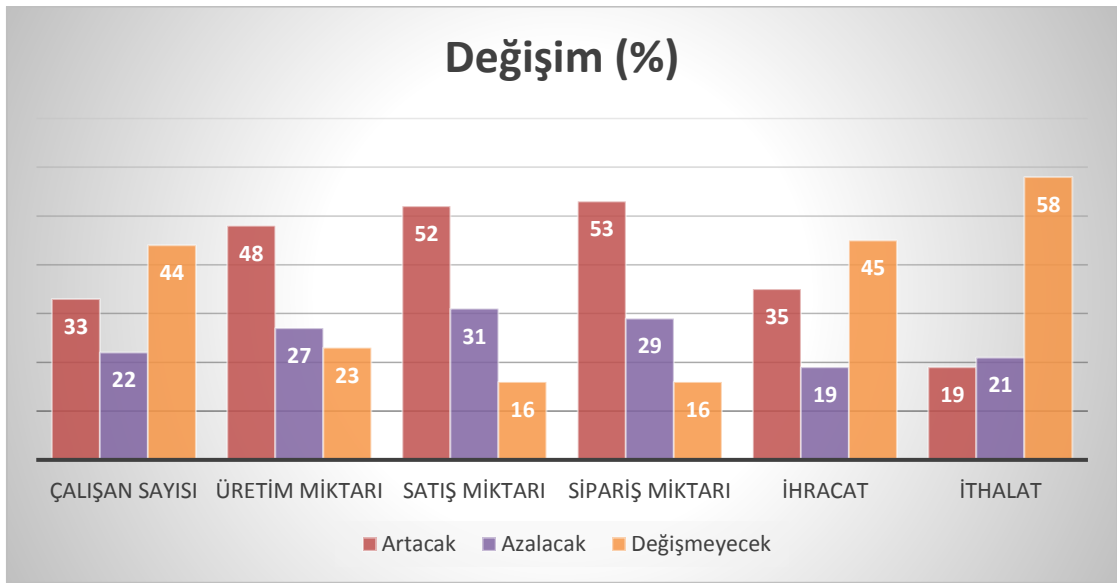
14. Firmanızı koronavirüs sürecinde en çok endişelendiren hususlar nelerdir?

COVID-19 Salgınının Konya İş Âlemine Ekonomik ve Sosyal Etkileri Anketi Değerlendirme Raporu

Covid-19'un şirketler üzerinde yarattığı etkileri değerlendirebilmek için firmalara **"Firmanızın koronavirüs sürecinde en çok endişelendiren husus nelerdir?"** sorusu sorulmuştur. Anket katılımcılarının cevaplarına göre firmaların %24'ü ödemeler dengesinde yaşanan bozulmaların kendilerini en çok zorlayan hususlardan biri olduğunu belirtmiştir. Bunu takiben firmaların %21'i çalışanlarının sağlıklarını koruma, %20'si müşteri kaybı, %15'i tedarik zincirindeki aksamalar konusunda endişe duyduklarını ifade etmiştir.

15. Normalleşme ile birlikte aşağıdaki başlıklarda Covid-19 salgını dönemine göre nasıl bir değişim öngörüyorsunuz?

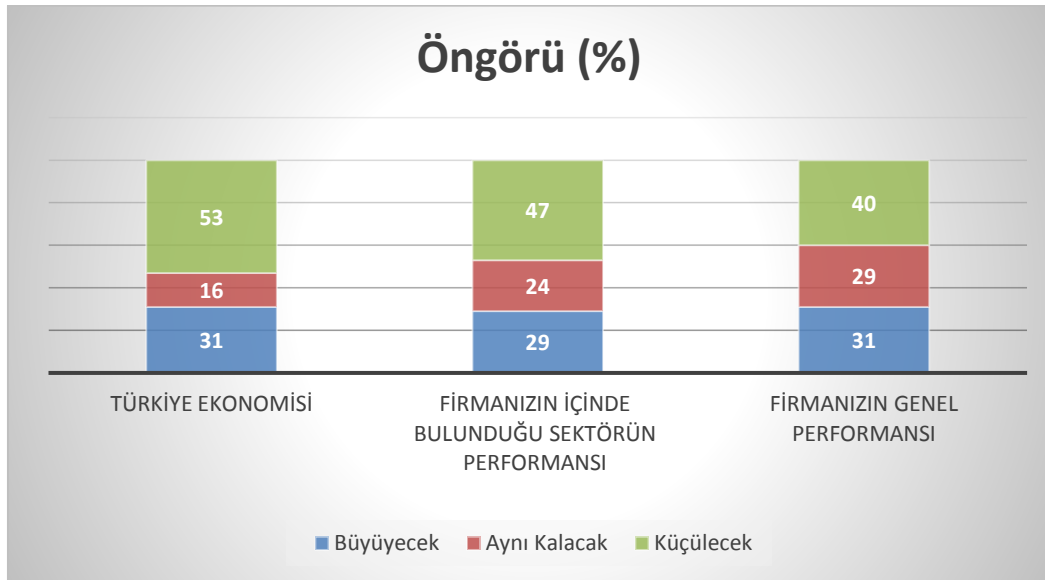

Pandemi ile birlikte sektörlerin çalışma şartlarında, ekonomik işleyişte önemli değişiklikler yaşanmıştır. Haziran ayı ile birlikte başlayan normalleşme döneminde ankete katılan firmaların beklentilerini ölçmek için katılımcılara **"Normalleşme ile birlikte aşağıdaki başlıklarda Covid-19 salgını dönemine göre nasıl bir değişim öngörüyorsunuz?"** sorusu sorulmuştur. Grafikten de görüleceği üzere farklı iş kollarında faaliyet gösteren firmaların verdiği cevaplar aşağıdaki gibidir:

- Normalleşme sürecini çalışan sayısı bakımından değerlendiren firmaların %33'ü artış, %22'si azalış öngörürken %44'ü bir değişim beklemediğini ifade etmiştir.
- Ankete katılan firmaların üretim miktarlarıyla ilgili olarak verdiği cevaplara bakıldığında; %48'i artış, %27'si azalış beklerken, %23'ü değişim beklemediklerini belirtmiştir.
- Normalleşme döneminde; firmaların %52'si satış miktarının artacağı beklentisindedir. Firmaların %16'sı satış miktarıyla ilgili bir değişim yaşanmayacağını öngörmüş ve %31'i satış miktarında bir azalış beklediğini söylemiştir.

- Koronavirüs sürecinde alınan tedbirler neticesinde birçok firmanın üretimini durdurması sonucunda sipariş miktarında da önemli ölçüde azalma meydana gelmiştir. Buna göre firmaların büyük çoğunluğu (%78'i) sipariş miktarının azaldığını belirtirken, %13'ü bir değişim yaşamadıklarını belirtmiştir. Firmaların %8'i ise sipariş miktarlarının azaldığını belirtmiştir.
- Koronavirüs süreci dış ticaret yapan firmaları da etkilemiştir. Virüsten korunmak için alınan önlemler ve kısıtlamalar normalleşme sürecinde firmaların ihracat ve ithalattan beklentilerini yüksek oranda değiştirmemiştir. Bu süreçte firmaların %35'i ihracatın ve %19'u ithalatın artacağı yönünde beklentilerini ifade etmiştir.

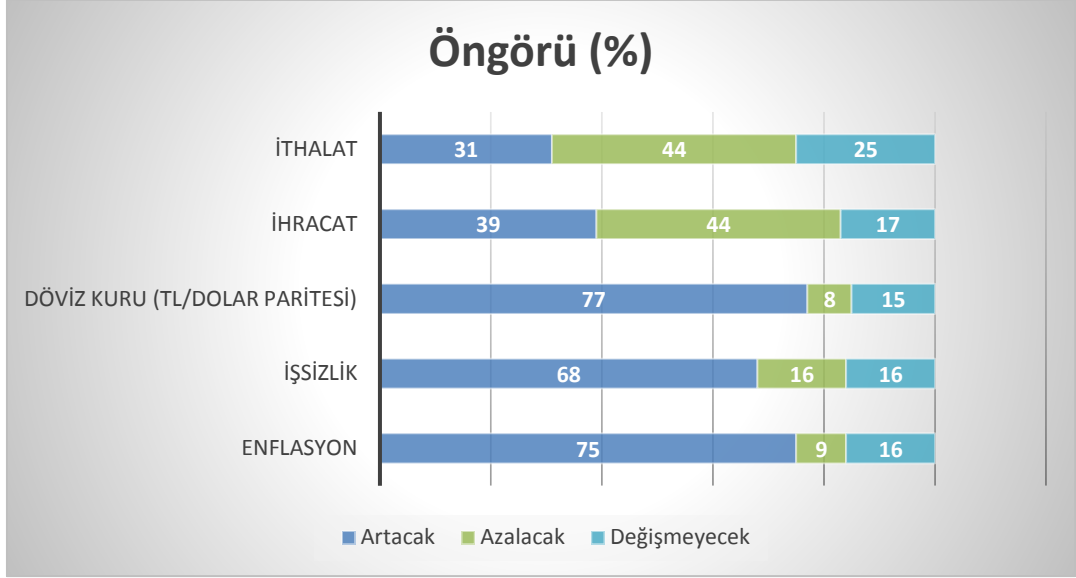
16. Covid-19 salgınına düşündüğünüzde, aşağıdaki unsurlara göre 2020 yılındaki öngörüleriniz nasıl olacaktır?

Araştırmaya katılan firmalara “Covid-19 salgınına düşündüğünüzde, aşağıdaki unsurlara göre 2020 yılındaki öngörüleriniz nasıl olacaktır?” sorusu sorulduğunda firmaların %53'ü Türkiye ekonomisinin küçüleceğini, %29'u firmalarının genel performansının aynı kalacağını belirtmişlerdir. Firmaların içinde bulunduğu sektörün performansı maddesiyle ilgili geri bildirimde bulunan firmaların %47'si ise küçülme öngördüklerini ifade etmiştir.

COVID-19 Salgınının Konya İş Âlemine Ekonomik ve Sosyal Etkileri Anketi Değerlendirme Raporu

17. 2020 yılının ikinci yarısında Türkiye genelinde aşağıdaki başlıklara göre öngörünüz nasıl olacaktır?

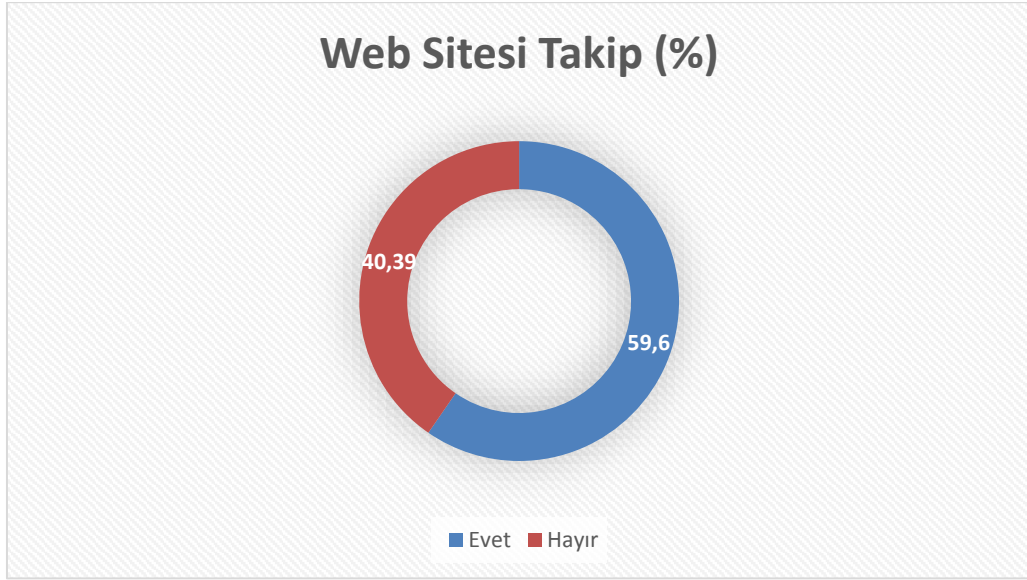
Koronavirüs süreci firmalar için belirsizliğin hâkim olduğu bir dönem olarak baş göstermiştir. Virüs sonrası dönemde kriz beklentisi yüksektir. Ankete katılan firmaların öngörülerini anlayabilmek adına “**2020 yılının ikinci yarısında Türkiye genelinde aşağıdaki başlıklara göre öngörünüz nasıl olacaktır?**” sorusu sorulduğunda, firmaların %77’si döviz kurunun, %75’i enflasyonun, %68’i işsizliğin artacağı yönünde görüş bildirmiştir. Firmaların %44’ü ihracat ve ithalatın azalacağı beklentisinde olduklarını ifade etmiştir.

18. Üyelerimizin sorun ve taleplerini Whatsapp, e-posta ve telefon ile topladığımız KTO Destek Hatlarından haberiniz var mı ve hiç sorun/talep bildirdiniz mi?

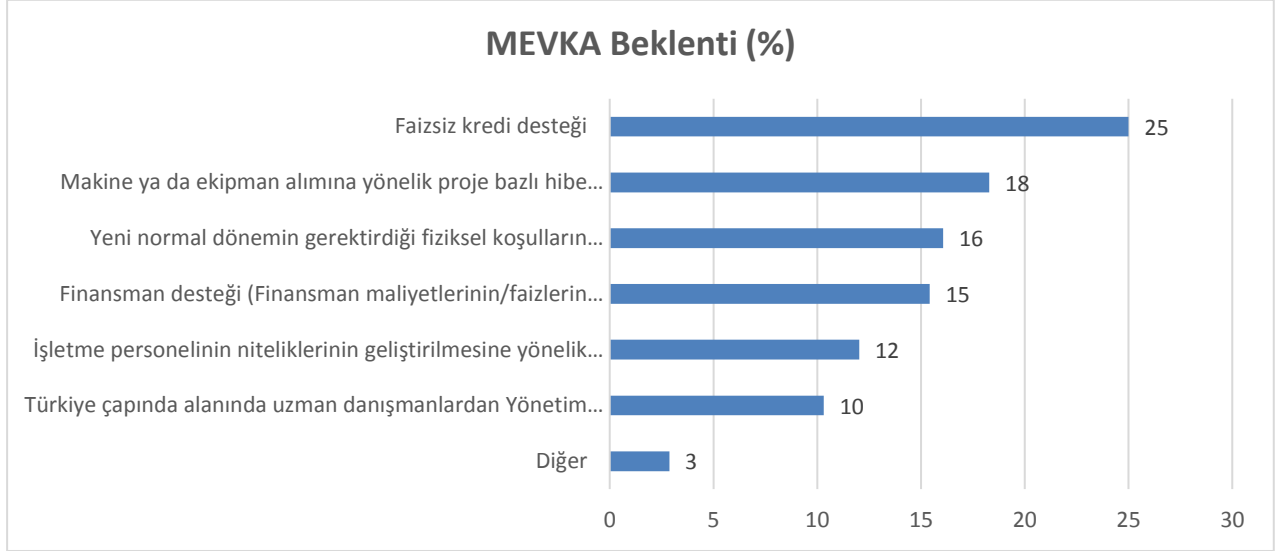
Konya Ticaret Odası, koronavirüs sürecinin yönetiminde etkin bir şekilde rol almış ve firmaların taleplerini üst yönetime (TOBB-İlgili Bakanlıklar) iletme noktasında başarılı olmuştur. Araştırmaya katılan firmalara “Üyelerimizin sorun ve taleplerini Whatsapp, e-posta ve telefon ile topladığımız KTO Destek Hatlarından haberiniz var mı ve hiç sorun/talep bildirdiniz mi?” sorusu sorulduğunda firmaların %49’u haberi olmadığını, %40’ı haberim var, kullanmadım şeklinde cevap vermiştir. Çalışmaya katılan firmaların %11’i uygulamadan haberi olduğunu ve sorun/talep bildirdiğini ifade etmiştir.

19. Odamız web sitesinde yer alan güncel ekonomik destek paketlerini, genelgeleri, Hıfzıssıhha Kurulu Kararlarını ve Valilik duyurularını takip ediyor musunuz?

Koronavirüs salgını sürecinde üyelerimizi bilgilendirerek, gelişmelerden haberdar olmalarını sağlamak amacıyla Odamız web sitesi düzenli olarak güncellenmiştir. Buradan hareketle ankete katılan firmalara “Odamız web sitesinde yer alan güncel ekonomik destek paketlerini, genelgeleri, Hıfzıssıhha Kurulu Kararlarını ve Valilik duyurularını takip ediyor musunuz?” sorusu sorulmuştur. Firmaların %59,6’sı evet cevabını vermiştir. Bu süreci iyi yönetmiş olması bakımından firmaların çoğu Konya Ticaret Odası’ndan memnun olduklarını belirtmişlerdir.

20. Normalleşme döneminde Mevlâna Kalkınma Ajansından beklentileriniz nelerdir?

Ankete katılan firmalara “Normalleşme döneminde Mevlâna Kalkınma Ajansından beklentileriniz nelerdir?” sorusu sorulmuştur. MEVKA’dan beklentilerin ölçüldüğü bu soruya katılımcıların %25’i faizsiz kredi desteği, %18’i makine ya da ekipman alımına yönelik proje bazlı hibe desteği, %16’sı yeni normal dönemin gerektirdiği fiziksel koşulların sağlanmasına yönelik hibe desteğinin olması gerektiği yönünde görüş bildirmiştir.

21. Covid sürecinin işinize/ sektörünüze olumlu/olumsuz etkileri ilgili neler söyleyebilirsiniz?

Ankete katılan firmalara “Covid sürecinin işinize/ sektörünüze olumlu/olumsuz etkileri ilgili neler söyleyebilirsiniz?” sorusu sorulmuştur. Ankete katılan 354 firmanın 222’si sürecin kendilerini nasıl etkilediği ile ilgili görüş bildirmiştir. Buna göre;

- Sürecin normalleşmesi için filyasyon çalışmalarının hızlandırılması,
- Covid-19’un etkisiyle iş kaybı yaşanması,
- Covid-19’un iş gücünü tehdit etmesi,
- Döviz kurlarında yaşanan artış sonucu geleceğe yönelik kaygıların artması,
- Normalleşme sürecine girilmesine rağmen siparişlerin durmasına bağlı üretim yapılamaması,
- Çalışma kısıtlamalarının getirilmesi,
- Covid-19 süreci öncesinde var olan durgunluğun daha da artmış olması,
- Covid-19 sürecinde koyulan seyahat engellerinin ihracat odaklı çalışan firmaları olumsuz etkilemesi,
- Gıda sektöründe yurt dışı satışların artmış olması,
- Müşteri sayısında azalma yaşanması,
- Basının AVM’ler ile ilgili yanlış yönlendirme yapması,

- Ekonomide genel anlamda bir istikrarsızlık olması,
- Tahsilat sıkıntısı nedeniyle ödemelerde aksaklıklar olması,
- Genel tüketim miktarında yaşanan düşüş,
- Gümrük vergileri ve dövizle bağlı üretim maliyetlerinin artması,
- Özel okullarda uzaktan eğitim ücretlerini ödemeyen velilerden kaynaklı sıkıntılar,
- E-ihracat, e-ticaret ve online satış kanallarına yönelimin artması,
- Sokağa çıkma yasakları sebebiyle satışların azalması,
- Üretim yapan firmalara yönelik bilişim ve yazılım alanında desteklerin verilmesi gerekliliği,
- Virüse yakalanan personel sayısının firmalarda iş gücü kaybına sebep olması,
- Sürecin özellikle imalat sektöründe hammadde, finansman ve personel tedarikini olumsuz yönde etkilemesi,
- Yurtiçi ve yurtdışı fuarlarının iptali sebebiyle satışta zorluklar yaşanması,
- Sokağa çıkma yasağının uygulandığı günlerde verilen çalışma izinleri ile süreç sancısız geride bırakılması,
- Covid-19 sürecinde borçlarını ödeyemeyen firmaların bozulan sicilleri sebebiyle kredi almakta zorlanması,
- Perakende sektörünün geniş fiyat yelpazesi içerisinde haksız rekabete maruz kalması,
- Yurtdışı siparişlerin azalmasının satışları olumsuz yönde etkilemesi,
- Tarım sektörüne ilginin artmasıyla çiftçinin hak ettiği değeri yeniden kazanması,
- Tarımsal sulama hibelerinin verilmemesi sebebiyle birçok bayiyi negatif etkilemesi,
- Covid-19'un ekonomik etkilerine karşı hazırlanmış olan destek kredilerinin değerlendirme süreçlerinin uzun olması,
- Kriz yönetimi konusunda deneyim kazanılması,
- Covid-19'un iş kazası kapsamından çıkarılması,
- Dışçılığın salgından en çok etkilenen sektörlerden olması,
- Salgın sürecinin sanal fuarları ön plana çıkarması ile fuar standı ve dekorasyonu ile işgal eden firmaların sistem dışına itilmesi.

22. Firmanızın Koronavirüs için hükümetin aldığı ekonomik önlemler ile ilgili beklentileri nelerdir?

Çalışmaya katılan firmalara “**Firmanızın Koronavirüs için hükümetin aldığı ekonomik önlemler ile ilgili beklentileri nelerdir?**” sorusu sorulmuştur. Ankete katılan 354 firmanın 219’u beklentileriyle ilgili görüşlerini ifade etmiştir:

- Faizsiz bir destek modelinin geliştirilmesi,
- Gerçekçi ve uygulanabilir, takip ve kontrol edilebilir efektif desteklerin verilmesi,
- Vergi ödemelerinin taksitlendirilmesi,
- Endüstriyel üreticiye özel satış ve finansman desteği beklentisi,
- SGK’larda ödeme süreçlerinin esnetilmesi, vergi yapılandırması ve sicil affı beklentisi,
- Kısa Çalışma Ödeneğinin uzatılması,
- SGK, BağKur, ticari krediler ve vergi borçlarına yönelik yapılandırma ve erteleme getirilmesi,
- Uzun vadeli finansman sağlanması,
- İşe devam kredisinin tutarının artırılarak yeniden planlanması,
- Salgın sürecinde elektrik, doğalgaz ve su faturalarında indirimler yapılması ve kolaylık sağlanması,
- Fiyat istikrarı noktasında daha gerçekçi ve tedbirli uygulamaların hayata geçirilmesi,
- Maske ve sosyal mesafe konularında caydırıcı yaptırımların getirilerek halkın kurallara uymaya teşvik edilmesi,
- Leasing ile borçlanan firmaların taksitlerinin ertelenmesi,
- Kira ödeyen işyerlerinin Covid-19 pandemisi sürecinde ödeyemedikleri kiraların ilk etapta 2 ay süre ile ötelenmesi ve devlet desteği ile karşılanması,
- Demir ve hammadde fiyatlarında, düşüşünün sağlanması ya da yerli demir ürünlerinin artırılması ve temininin kolaylaştırılması,
- Yeni projeler için makine ve teçhizat desteği verilmesi,
- Kredi başvurularının ivedilikle sonuçlanmaması,
- Bazı çalışanlarla yaşanan anlaşmazlıklar dolayısıyla işten çıkarma yasağının kaldırılması,
- Kullanılan destek kredileri ödemelerinin 1 yıla kadar ertelenmesi,
- Kısa çalışma ödeneği ve ücretsiz izin ödemeleri yerine işveren için SGK prim desteği; çalışan için gelir vergisinin kısmen ya da tamamen kaldırılması yönünde çalışmaların yapılması. Böylece hem kayıt dışı istihdamın önüne geçilebilir hem de kısa çalışma ve ücretsiz izin ödemelerinde usulsüzlüğün önüne geçilebilir.
- Denetimlerin artırılarak fırsatçılığın önüne geçilmesi,
- Dolaylı vergilerin imalat sektörünün üzerinde bir yük oluşturması nedeniyle dolaylı vergilerin azaltılması ve gelir üzerinden alınan gelir vergisine odaklanması,
- Değerinin altında satışı yapılan menkul ve gayrimenkullerle ilgili bir düzenleme yapılması,
- Covid-19 sürecinde işletmelerin doğrudan iletişim kurabileceği ve maddi/manevi destek verecek bir birimin oluşturulması,

GENEL DEĞERLENDİRME VE SONUÇ

Aralık 2019 yılında Çin'in Wuhan şehrinde ortaya çıkan ve hızlıca tüm dünyaya yayılan Koronavirüs ekonomik ve sosyal hayatı derinden etkilemiştir. Birçok alanda ilk akla gelen tedarikçi ülke konumundaki Çin, virüs ile birlikte kendini karantinaya almış ve tüm dünyayla bağlarını kesmek zorunda kalmıştır. Dünyaya yayılan ve tüm hayatı felç eden böylesine bir virüs herkese kendine yetebilen, üreten bir ülke olmanın önemini göstermiştir.

Konya Ticaret Odası üyelerinin katılımıyla gerçekleştirilen "Covid-19 Salgınının Konya İş Alemine Ekonomik ve Sosyal Etkileri Anket"i sonuçları, salgının Konya iş dünyasına etkilerini daha net görmek ve değerlendirmek açısından önemlidir. Anket sonuçları bize gösteriyor ki salgının oluşturduğu ortam, firmaların kriz dönemlerine karşı hazırlıklı olup olmadıklarını görmemizi sağlamıştır. Verilen cevaplar, firmaların bu olağanüstü duruma çok da hazırlıklı olmadıklarını göstermiştir. Yaşanan sıkıntılar sektörden sektöre farklılıklar gösterse de genel anlamda toparlanma çabalarının 2021 yılının başlarına değin süreceği öngörülmektedir.

Koronavirüs sürecini sancısız bir şekilde atlama adına birçok firma çeşitli tedbirler almıştır. Firmalar başlangıçta çalışanlarının sağlığını güvence altına almak için harekete geçmiş ve çalışma şekillerinde düzenlemeler yapmıştır. Dezenfektan, eldiven, maske, siperlik kullanımı; firma içi yerleşim düzeninde değişiklikler, yemekhanede tabldot kullanımı, tek kullanımlık ürünler ankete katılan firmaların çoğunluğu tarafından alınan önlemlerdir. Diğer yandan firmalar, finansal durumlarının ve müşterilerle ilişkilerinin planlamasını yapmak zorunda kalmıştır. Çünkü salgın sürecinde çalışmaya katılan firmalar yurtiçi ve yurtdışı satışlarda azalmalar, finansmana erişimde sıkıntılar, müşteri sayısı ve likidite durumunda aksaklıklarla yüzleşmiştir. Üretim maliyetleri ve tedarik zincirinde yaşanan aksaklıklar firmaları zor duruma sokmuştur. Virüs döneminde firmaların yüzleşmek zorunda kaldığı sıkıntılar; her durumda iş sürekliliği, kriz yönetimi planlamasının yapılması ve değişen koşullara uyum sağlayan esnek çalışma yapısı ile faaliyet gösterilen sektöre özel yaklaşımları ön plana çıkarmıştır.

Yapılan araştırma neticesinde firmaların büyük çoğunluğu üretim, sipariş ve satış miktarlarında azalış yaşamıştır. Bu dönemde azalan aktivitenin işsizlik ve enflasyon başta olmak üzere ekonomik ve toplumsal alanda etkili olacağı görülmektedir. Katılımcıların beklentilerini ölçen bu çalışmada sürecin ekonomiyi, sektörel ve genel performansı önemli ölçüde etkileyeceği beklentisi hakimdir.

Koronavirüs sürecinde Konya Ticaret Odası'nın performansı anket katılımcıları tarafından olumlu bulunmuştur. Bu dönemde üyelerin sorun ve taleplerini dinlemek, kolay erişilebilir olmak adına oluşturulan whatsapp hattı üyeler tarafından kullanılmıştır. Odanın web sitesin sürekli güncellenerek yayınlanan ekonomik destek paketlerine, genelgelere, Hıfzıssıhha Kurulu kararlarına tek bir noktadan tüm güncel gelişmeleri paylaşmak amacıyla yer verilmiştir. Araştırmamızda dikkat çeken en önemli husus, firmaların bu

COVID-19 Salgınının Konya İş Âlemine Ekonomik ve Sosyal Etkileri Anketi Değerlendirme Raporu

süreçte e-ihracat ve e-ticarete yönelik eksikliklerini fark ederek dijitale geçişle ilgili eğitim ve yazılım konularında desteğe ihtiyaç duyduklarını belirtmiş olmalarıdır. Diğer yandan özellikle küçük firmalar açıklanan destek paketlerinin dağıtım süreçlerinde adaletsiz davranıldığını belirtmiştir. Ankete katılan firmaların hem sağlık hem de ekonomi alanında yapılan işlerde hükümete duydukları güven yüksektir. Firmalar KDV, SGK ve vergi borçlarının ertelenmesinden ziyade bu borçlara yönelik af çıkması ve sicil affı gerektiği yönünde ortak görüş bildirmiştir. Koronavirüs sürecinde firmaları en çok endişelendiren husus ise sürecin ne karar süreceği konusunda yaşanan belirsizliktir.

Konya Ticaret Odası olarak sürecin en az zararlı olarak ekonomik refahın bir an evvel sağlanması temennisindeyiz. Firmaların hem hükümetin aldığı tedbirler hem de kendi kriz yönetim stratejileri doğrultusunda sektörlerine özel stratejiler geliştirmeleri önemlidir. Firmalar, sonbahar-kış dönemine özel olası riskleri göz önünde bulundurarak acil eylem planlarını hazırlamalıdır.